

ВІСНИК ПОДІЛЬСЬКОГО МЕМОРІАЛУ

Газета Хмельницького обласного добровільного культурно-просвітницького, правозахисного, благодійного осередку Українського товариства «Меморіал» ім. Василя Стуса

№ 1
2007

РЕДАКЦІЯ ГАЗЕТИ
СКЛАДАЄ ПОШАНУ

голови правління
ВАТ «Розбуд»

Олександр
БРОВОВСЬКОМУ

за фінансову підтримку Хмельницького
обласного осередку Товариства
«Меморіал» ім.В.Стуса у зв'язку
з державною реєстрацією видання.

РЕДАКЦІЯ ДЯКУЄ

приватному підприємцеві
Андрію БАБЕНКО (м.Хмельницький)
за значну фінансову підтримку випуску
першого числа газети
«Вісник Подільського Меморіалу»

БЕЗ ПРАВА НА ЗАБУТТЯ

**Наш співрозмовник –
голова Хмельницької
обласної організації
всеевропейського
товариства «Меморіал»
ім.Василя Стуса
Олександр КОРОЛЬОВ.**

– Олександр Новомировичу, що спонукало Вас взятись за велику справу досліджень про жертви репресій, голодоморів?

– Спершу хотів довідатись, за які такі «злочини» засуджено мого діда і дядька, простих сільських трударів. А коли в процесі пошуків почав відкривати для себе численні факти звірств, причому із найперших років існування радянської влади, то вже не міг спокійно все сприймати.

Це є велика неправда зводити всі репресії тільки до 1937-1938 років! Репресії проти мирного населення розпочалися одразу після приходу до влади більшовиків.

Ось переді мною виписка з архіву «Список расстрелянных по постановлению Губчрездстройки». Першою у списку МИХАЛЬСЬКА Юлія Петрівна, вік 17 років, розстріляна 15 жовтня 1922 року в Літинському повіті. Цього ж дня були розстріляні її 20-річна сестра Емілія, 19-річний брат Микола. Далі у списку 17-річні Олександра Дмитрівна КРУПСЬКА, Марія Федорівна МАСНЮК, котрі також розстріляні цього дня. Всього у переліку 352 людини. Найстаршому з яких Андрію Максимовичу ДАНИЛЮКУ виповнилось 70 років (розстріляний 13.X.22 р.).

– Скажіть, чим так могли завинити перед надзвичайною трійкою 17-річні дівчата! Чому караюча куля радянського режиму зупинила їх юні серця?

Тільки проти кількох імен у цьому жорстокій списку зазначено «за зв'язь з бандитами», чи «за хранение оружия». Ми ж бо знаємо, що всі ці й подібні звинувачення у переважній більшості надумані, вигадані. Тому ми не маємо права мовчати про ці жорстокі злочини режиму, які, наголошую, почалися ще на зорі радянської влади.

А ось цитата з газети «Подільнянин», яка виходила в окупованому фашистами Кам'янці-Подільському №№33-34 від 25 квітня 1943 року. Замітка називається «Квітень 1919 р. в Кам'янці»: «Свою криваву роботу робили ці злочинці найчастіше перед комісарським будинком. Там в городі щодня грала оркестра і під її звуки вони розстрілювали арештованих. Стіни будинку були завжди забризкані свіжою кров'ю і мозками. Трупі заковували в підвалах будинку.

В дворі колишньої садиби РОЖИНСЬКОЇ (на розі вулиць Німецької і Високої) криниця була повна трупів. В Довгоцькому лісі закопано кілька сотень українських вояків. На польському цвинтарі була братська могила

юнаків юнацької школи, розстріляних чекістами в тому числі. Цю могилу потім затерто і сам цвинтар розібрано».

Зібрати максимально усі можливі свідчення про злочини режиму – в цьому і я, і мої однодумці по громадській організації вбачаємо своє основне завдання. Цими пошуками займаємося ще 1989 року.

Втім, ми не тільки збираємо усі відомості про невинні жертви комуністичного режиму, а намагаємось усіма можливими засобами донести до співвітчизників правду про справжнє обличчя влади. Ми ініціюємо спорудження пам'ятників, усіляко сприяємо виданню книг і досліджень. Збираємо відомості про масові поховання жертв на теренах Хмельницької області. Щоб регулярно інформувати громадськість про нашу діяльність, торік заснували газету «Вісник Подільського Меморіалу».

Активісти «Меморіалу» на громадських засадах збирають свідчення ще живих свідків та постраждалих про голодомори і репресії, працюють в архівних установах, проводять певну роз'яснювальну роботу.

– Вам допомагають влада, люди?

– Владні структури мають свій обсяг роботи, але коли ми звертаємось з тих чи інших питань, то маємо необхідне сприяння.

Та найбільший наш актив – люди. Це вони дають неоціненні свідчення про жорстокі сторінки нашого недавнього минулого, збирають відомості про місця масових захоронень. Все це роблять на громадських засадах.

Пропоную уривок з одного листа, який ми отримали ще 1991 року. Його написала внучка про свою бабусю Ніну Матвіївну БЕРЕНДУ, 1912 року народження. «Її чоловік в 1937 році розстріляли безневинного, молодого. Він тоді був головою колгоспу. А тепер прийшла звістка, що його реабілітовано, і що він не винен ні в чому, а бабуся моя вже старенька. Якби він, її чоловік БЕРЕНДА Іван Ігнатович, 1908 року народження, був живий, зараз би її було б легше. Він би грошей їй, моїй бабусі, заробив і діти – троє дітей ще вижило, а троє померли з голоду – мали б батька, і не були б сиротами...»

А ось витяг зі свідчення, що його дав громадянин Фелікс Леонідович КАБАЛЬСЬКИЙ, 1911 року народження (народився в с.Підлісне Деражнянського району), співробітнику УКГБ по Хмельницькій області МАЙОРОВУ 23 травня 1989 року (подаю мовою оригіналу): «С 1936 по 1939 год я работал инструктором автошколы в г.Проскурове. Примерно в августе 1937 г. меня командировали для работы на грузовом автомобиле (ГАЗ-АА), принадлежавшим городскому отделу НКВД. Проработал я в этой организации примерно 1 месяц. Моя работа заключалась в доставке арестованных людей из городской тюрьмы (по ул.Каменецкой) в здание НКВД (по ул.Александровской) на допрос, а также доставку арестованных людей из окружающих сёл в тюрьму. Работал с 9.00 до 24.00. В 24.00 я сдавал ключи от машины де-

журному и уходил на отдых. По приходу утром, получал ключи и выгонял машину с территории. Ежедневно кузов машины был тщательно вымыт. Кто его мыл и где мне не сообщали и советовали не спрашивать. Однако мне было известно (из отдельных разговоров сотрудников), что ночью на автомашине вывозили трупы расстрелянных людей. В этот период машиной управлял водитель, который возил начальника НКВД.

Однажды ночью за мной приехала легковая машина из горотдела (я жил на квартире в Заречье) и отвезла на городское кладбище (по Каменецкому шоссе). Там находилась моя автомашина, которая была в неисправном состоянии (заклинило коробку передач). Сотрудник НКВД приказал мне быстро отремонтировать её и отогнать в отдел. Когда я разворачивался, при свете фар я увидел большую (примерно 5х5 м) свежевырытую яму. Что в ней было, мне увидеть не удалось. Сидевший рядом сотрудник приказал «немедленно уезжать отсюда». По прибытию в отдел меня сразу отправили с территории, не дав даже отогнать машину на стоянку горотдела НКВД.

...На следующее утро машина была также тщательно вымыта и я вновь стал доставлять арестованных из тюрьмы в отдел (по 3-4 ходки в день) на допрос. С допроса я их почти никогда назад в тюрьму не возвращал. Среди них было много военных. Женщин не было.

После окончания прикомандирования к НКВД я работал в Михампольском райсоюзе, однако по указанию районного начальника НКВД Солодкова, мне ещё не однократно приходилось доставлять арестованных в прооскурскую тюрьму (в сопровождении охраны)».

Хочу наголосити, що в Проскурові та Кам'янці-Подільському було декілька місць масових розстрілів українських селян. З кожним роком ми відкриваємо все нові і нові факти масових репресій. І простір для досліджень надзвичайно великий.

– Олександр Новомировичу, можливо хтось із читачів може підключитись до спільної роботи з увічнення пам'яті жертв голодоморів, геноциду й репресій. Куди їм слід звертатись?

– Раджу писати на адресу:

**Хмельницький ОО «Меморіал»,
вул.Тімірязєва, 113/80,
м.Кам'янець-Подільський,
Хмельницька область,
Україна. 32300**

або ж на адресу редакції газети:

**газета «Вісник Подільського Меморіалу»
абон. скринька №36, Головоштамт,
м.Кам'янець-Подільський,
Хмельницька область,
Україна. 32300**

Розмовляв **Микола Гординчук**

ПРО ЩО МОВЧАТЬ «КОЗАЦЬКІ МОГИЛИ»?

Майже суцільною білою плямою з минулих століть оповита історія курганів Поділля.

Якщо з усієї України виділити хоча б один Кам'янець-Подільський район, скупі сторінки історії, що дійшли до наших днів, знайдемо в книзі В.Гульдмана про історію землі Подільської. Її автор понад сто років тому писав, що тільки Кам'янець-Подільський «уезд» нараховує 461 курган, які в народі ще називають могилами. Їх щорічно переорюють і вони поступово зникають з карти нашої землі.

Ще в 70-ті роки минулого століття від вчительки російської мови та літератури в с.Руда Тетяни Йосипівни НЕСМІЙЧУК довідався, що біля с.Руда (як їхати на Цвіклівці), де польова дорога повертає на с.Сокіл знаходиться козацька могила, де поховані козаки, котрі загинули в одній із битв. Могили козаки насипали так, щоб її було видно звідусіль. До нині вона є чи не однією з найбільших на Поділлі, а в народі ще й назва закріпилася за місциною – «Могилка».

Про цю могилу є запис в книзі В.Гульдмана, що має вона «20 аршинів» довжини... Писав В.Гульдман, що на полях с.Руда їх є шість. До наших днів збереглась лише одна.

От тільки відкритим залишається одне питання. Чи справді це козацька могила? Адже достовірної історичної довідки немає, як немає їх і в інших кількох сотень могил-

курганів, що є на нашій землі. Та, на жаль, внаслідок господарської діяльності людини продовжують поволі зникати.

В майбутньому (далекому чи близькому) можливо фахівці візьмуться дослідити це питання і не для того, щоб потурбувати прах померлих сотень років тому людей. Ми достеменно не знаємо, хто лежить в тих могилах. Можна лише зробити припущення, що там поховані:

- кримсько-татарські військові;
- військові Речі Посполитої;
- померлі селяни під час хвороб та епідемій;
- українські лицарі-козаки, котрі загинули в бою (про що говорить народна назва)...

І робота ця не буде марною, якщо хоч на одній віднайденій козацькій могилі вдячні нащадки, впорядкувавши її поставлять пам'ятний хрест з написом «Тут спочивають козаки, які в XVII столітті полягли за Україну, за її Волю...»

В'ячеслав ПОЛЯТИНЧУК

ВІСНИК

Подільського Меморіалу

Газета Хмельницького обласного добровільного культурно-просвітницького, правозахисного, благодійного осередку Українського товариства «Меморіал» ім. Василя Стуса

№ 1
2007

РЕДАКЦІЯ ГАЗЕТИ
СКЛАДАЄ ПОШАНУ

голови правління
ВАТ «Розбуд»
Олександр
БРОДОВСЬКОМУ

за фінансову підтримку Хмельницького
обласного осередку Товариства
«Меморіал» ім.В.Стуса у зв'язку
з державною реєстрацією видання.

РЕДАКЦІЯ ДЯКУЄ

приватному підприємцеві
Андрію БАБЕНКО (м.Хмельницький)
за значну фінансову підтримку випуску
першого числа газети
«Вісник Подільського Меморіалу»

БЕЗ ПРАВА НА ЗАБУТТЯ

Наш співрозмовник –
голова Хмельницької
обласної організації
всеукраїнського
товариства «Меморіал»
ім.Василя Стуса
Олександр КОРОЛЬОВ.

– Олександр Новомировичу, що спонукало Вас взятись за велику справу досліджень про жертви репресій, голодоморів?

– Спершу хотів довідатись, за які такі «злочини» засуджено мого діда і дядька, простих сільських трударів. А коли в процесі пошуків почав відкривати для себе численні факти звірств, причому із найперших років існування радянської влади, то вже не міг спокійно все сприймати.

Це є велика неправда зводити всі репресії тільки до 1937-1938 років! Репресії проти мирного населення розпочалися одразу після приходу до влади більшовиків.

Ось переді мною виписка з архіву «Список расстрелянных по постановлению Губчрезстройки». Першою у списку МИХАЛЬСЬКА Юлія Петрівна, вік 17 років, розстріляна 15 жовтня 1922 року в Літинському повіті. Цього ж дня були розстріляні її 20-річна сестра Емілія, 19-річний брат Микола. Далі у списку 17-річні Олександра Дмитрівна КРУПСЬКА, Марія Федорівна МАСНЮК, котрі також розстріляні цього дня. Всього у переліку 352 людини. Найстаршому з яких Андрію Максимовичу ДАНИЛЮКУ виповнилось 70 років (розстріляний 13.X.22 р.).

– Скажіть, чим так могли завинити перед надзвичайною трійкою 17-річні дівчата! Чому караюча куля радянського режиму зупинила їх юні серця?

Тільки проти кількох імен у цьому жажливому списку зазначено «за зв'язь з бандитами», чи «за хранение оружия». Ми ж бо знаємо, що всі ці й подібні звинувачення у переважній більшості надумані, вигадані. Тому ми не маємо права мовчати про ці жажливі злочини режиму, які, наголошую, почалися ще на зорі радянської влади.

А ось цитата з газети «Подільнянин», яка виходила в окупованому фашистами Кам'янці-Подільському №№33-34 від 25 квітня 1943 року. Замітка називається «Квітень 1919 р. в Кам'янці»: «Свою криваву роботу робили ці злочинці найчастіше перед комісарським будинком. Там в городі щодня грала оркестра і під її звуки вони розстрілювали арештованих. Стіни будинку були завжди забризкані свіжою кров'ю і мозками. Трупі заковували в підвалах будинку.

В дворі колишньої садиби РОЖИНСЬКОЇ (на розі вулиць Німецької і Високої) криниця була повна трупів. В Довжоцькому лісі закопано кілька сотень українських вояків. На польському цвинтарі була братська могила

юнаків юнацької школи, розстріляних чекістами в тому числі. Цю могилу потім затерто і сам цвинтар розібрано».

Зібрати максимально усі можливі свідчення про злочини режиму – в цьому і я, і мої однодумці по громадській організації вбачаємо своє основне завдання. Цими пошуками займаюся ще 1989 року.

Втім, ми не тільки збираємо усі відомості про невинних жертви комуністичного режиму, а намагаємось усіма можливими засобами донести до співвітчизників правду про справжнє обличчя влади. Ми ініціюємо спорудження пам'ятників, усіляко сприяємо виданню книг і досліджень. Збираємо відомості про масові поховання жертв на теренах Хмельницької області. Щоб регулярно інформувати громадськість про нашу діяльність, торік заснували газету «Вісник Подільського Меморіалу».

Активісти «Меморіалу» на громадських засадах збирають свідчення ще живих свідків та постраждалих про голодомори і репресії, працюють в архівних установах, проводять певну роз'яснювальну роботу.

– Вам допомагають влада, люди?

– Владні структури мають свій обсяг роботи, але коли ми звертаємось з тих чи інших питань, то маємо необхідне сприяння.

Та найбільший наш актив – люди. Це вони дають неоціненні свідчення про жажливі сторінки нашого недавнього минулого, збирають відомості про місця масових захоронень. Все це роблять на громадських засадах.

Пропоную уривок з одного листа, який ми отримали ще 1991 року. Його написала внучка про свою бабусю Ніну Матвіївну БЕРЕНДУ, 1912 року народження. «Її чоловік в 1937 році розстріляли безневинного, молодого. Він тоді був головою колгоспу. А тепер прийшла звістка, що його реабілітовано, і що він не винен ні в чому, а бабуся моя вже старенька. Якби він, її чоловік БЕРЕНДА Іван Ігнатович, 1908 року народження, був живий, зараз би її було б легше. Він би грошей їй, моїй бабусі, заробив і діти – троє дітей ще вижило, а троє померли з голоду – мали б батька, і не були б сиротами...»

А ось витяг зі свідчення, що його дав громадянин Фелікс Леонідович КАБАЛЬСЬКИЙ, 1911 року народження (народився в с.Підлісне Деражнянського району), співробітнику УКГБ по Хмельницькій області МАЙОРОВУ 23 травня 1989 року (подаю мовою оригіналу): «С 1936 по 1939 год я работал инструктором автошколы в г.Проскурове. Примерно в августе 1937 г. меня командировали для работы на грузовом автомобиле (ГАЗ-АА), принадлежавшим городскому отделу НКВД. Проработал я в этой организации примерно 1 месяц. Моя работа заключалась в доставке арестованных людей из городской тюрьмы (по ул.Каменецкой) в здание НКВД (по ул.Александровской) на допрос, а также доставку арестованных людей из окружающих сёл в тюрьму. Работал с 9.00 до 24.00. В 24.00 я сдавал ключи от машины де-

журному и уходил на отдых. По приходу утром, получал ключи и выгонял машину с территории. Ежедневно кузов машины был тщательно вымыт. Кто его мыл и где мне не сообщали и советовали не спрашивать. Однако мне было известно (из отдельных разговоров сотрудников), что ночью на автомашине вывозили трупы расстрелянных людей. В этот период машиной управлял водитель, который возил начальника НКВД.

Однажды ночью за мной приехала легковая машина из горотдела (я жил на квартире в Заречье) и отвезла на городское кладбище (по Каменецкому шоссе). Там находилась моя автомашина, которая была в неисправном состоянии (заклинило коробку передач). Сотрудник НКВД приказал мне быстро отремонтировать её и отогнать в отдел. Когда я разворачивался, при свете фар я увидел большую (примерно 5х5 м) свежевырытую яму. Что в ней было, мне увидеть не удалось. Сидевший рядом сотрудник приказал «немедленно уезжать отсюда». По прибытию в отдел меня сразу отправили с территории, не дав даже отогнать машину на стоянку горотдела НКВД.

...На следующее утро машина была также тщательно вымыта и я вновь стал доставлять арестованных из тюрьмы в отдел (по 3-4 ходки в день) на допрос. С допроса я их почти никогда назад в тюрьму не возвращал. Среди них было много военных, Женщин не было.

После окончания прикомандирования к НКВД я работал в Михампольском райсоюзе, однако по указанию районного начальника НКВД Солодкова, мне ещё не однократно приходилось доставлять арестованных в прооскурскую тюрьму (в сопровождении охраны)».

Хочу наголосити, що в Проскурові та Кам'янці-Подільському було декілька місць масових розстрілів українських селян. З кожним роком ми відкриваємо все нові і нові факти масових репресій. І простір для досліджень надзвичайно великий.

– Олександр Новомировичу, можливо хтось із читачів може підключитись до спільної роботи з увічнення пам'яті жертв голодоморів, геноциду й репресій. Куди їм слід звертатись?

– Раджу писати на адресу:

Хмельницький ОО «Меморіал»,
вул.Тімірязєва, 113/80,
м.Кам'янець-Подільський,
Хмельницька область,
Україна. 32300

або ж на адресу редакції газети:

газета «Вісник Подільського Меморіалу»
абон. скринька №36, Головоштамт,
м.Кам'янець-Подільський,
Хмельницька область,
Україна. 32300

Розмовляв Микола Гординчук

Майже суцільною білою плямою з минулих століть оповита історія курганів Поділля.

Якщо з усієї України виділити хоча б один Кам'янець-Подільський район, скупі сторінки історії, що дійшли до наших днів, знайдемо в книзі В.Гульдмана про історію землі Подільської. Її автор понад сто років тому писав, що тільки Кам'янець-Подільський «уезд» нараховує 461 курган, які в народі ще називають могилами. Їх щорічно переорюють і вони поступово зникають з карти нашої землі.

Ще в 70-ті роки минулого століття від вчительки російської мови та літератури в с.Руда Тетяни Йосипівни НЕСМІЙЧУК довідався, що біля с.Руда (як їхати на Цвіклівці), де польова дорога повертає на с.Сокіл знаходиться козацька могила, де поховані козаки, котрі загинули в одній із битв. Могили козаки насипали так, щоб її було видно звідусіль. До нині вона є чи не однією з найбільших на Поділлі, а в народі ще й назва закріпилась за місциною – «Могила».

Про цю могилу є запис в книзі В.Гульдмана, що має вона «20 аршинів» довжини... Писав В.Гульдман, що на полях с.Руда їх є шість. До наших днів збереглась лише одна.

От тільки відкритим залишається одне питання. Чи справді це козацька могила? Адже достовірної історичної довідки немає, як немає їх і в інших кількох сотень могил-

ПРО ЩО МОВЧАТЬ «КОЗАЦЬКІ МОГИЛИ»?

В майбутньому (далекому чи близькому) можливо фахівці візьмуться дослідити це питання і не для того, щоб потурбувати прах померлих сотень років тому людей. Ми достеменно не знаємо, хто лежить в тих могилах. Можна лише зробити припущення, що там поховані:

- кримсько-татарські військові;
- військові Речі Посполитої;
- померлі селяни під час хвороб та епідемій;
- українські лицарі-козаки, котрі загинули в бою (про що говорить народна назва)...

І робота ця не буде марною, якщо хоч на одній віднайденій козацькій могилі вдячні нащадки, впорядкувавши її поставлять пам'ятний хрест з написом «Тут спочивають козаки, які в XVII столітті полягли за Україну, за її Волю...»

В'ячеслав ПОЛЯТИНЧУК

курганів, що є на нашій землі. Та, на жаль, внаслідок господарської діяльності людини продовжують поволі зникати.

КГБ ПРОТИ ДИСИДЕНТІВ

Сорок років погрому шістдесятників

Шістдесятники – то був моральний спротив когорти Особистостей, які вже здатні були розгорнути великий національно-визвольний рух. Це розуміла й колоніальна влада, і з її точки зору удару по них було завдано дуже вчасно. Це сталося 12 січня 1972 року.

Газета «Радянська Україна» 15 січня 1972 року повідомила: «Органами Комітету державної безпеки при Раді Міністрів УРСР за проведення підривної антирадянської діяльності заарештовано туриста з Бельгії Ярослава Добоша. Ведеться слідство».

Тим часом уже 12 січня Україною прокотилася чергова хвиля арештів молоді української інтелігенції. КГБ здійснював масштабну операцію «БЛОК», спрямовану проти українського національного руху.

Безпосереднім приводом для арештів стало затримання на станції Чоп 4 січня громадянина Бельгії, члена Спілки Української Молоді Ярослава Добоша: він намагався вивезти за кордон «один антирадянський документ» (як згодом з'ясувалося, це була фотоплівка «Словника рим української мови», якого на допомогу поетам склав Святослав Караванський, тоді політв'язень).

Наступне повідомлення з'явилося аж 11 лютого одразу в трьох газетах – «Радянська Україна», «Правда України» і «Вечірній Київ»: «Органами Комітету державної безпеки при Раді Міністрів УРСР за проведення на території республіки ворожої діяльності заарештовано підданого Бельгії Добоша Ярослава».

Попереднім слідством встановлено, що Добош прибув для виконання злочинного завдання зарубіжного антирадянського центру ОУН, що перебуває на утриманні імперіалістичних розвідок і використовується ними в проведенні підривної діяльності проти Радянської держави.

За проведення ворожої соціалістичному ладові діяльності і в зв'язку з справою Добоша притягнуті до кримінальної відповідальності Світличний І.О., Чорновол В.М., Сверстюк Є.О. та ін. Слідство триває».

Саме так, «Чорновол».

А за «та ін.» тоді вже стояли заарештовані 12 січня в Києві поет Василь Стус, інженер Зіновій Антонюк, недавно звільнений Данило Шумук, лікар Микола Плахотнюк, кібернетик Леонід Плющ, учителі Олесь Сергієнко та Іван Коваленко; у Галичині видавець самвидаву Іван Гель, поетеса Ірина Калинець, письменник Михайло Осадчий, художниця Стефанія Шабатура.

Незабаром, 20 січня, був заарештований священик Василь Романюк (згодом Патріарх Володимир); 20 лютого – поет Микола Холодний; 21 лютого – інженер Василь Долішній на Франківщині; 18 квітня – літературознавець Іван Дзюба, 11 травня – психіатр Семен Глужман, 18 травня – філолог Надія Світлична в Києві.

25 травня у Львові покінчив самогубством видавець самвидаву інженер Мар'ян Гатала.

Вертеп-1972 у домі Садовських у Львові. Стоять ліворуч: Л.Попадюк, В.Стус, О.Антонів, І.Калинець, М. й Г. Садовські, М.Горинь; сидять – С.Шабатура («циган»), М.Гатала, О.Кузьменко. Фото Я.Лемика

21 червня в Хрківі заарештовані інженери Анатолій Здоровий та Ігор Кравців; 6 липня філософи Василь Лісовий і Євген Пронюк у Києві; 13 липня викладачі Кузьма Матвіюк та Богдан Чорномаз в Умані; 11 серпня поет Ігор Калинець у Львові; 17 листопада поетеса Ірина Седик у Бориславі; 9 грудня – лікар Лідія Гук у Скадовську, 31 січня 1973 року – робітник Гриць Маковійчук у Кременчуці.

19 лютого 1973 року заарештували Степана Сапеляка, а 24 лютого Володимира Мармуса – лідера юнацької групи у с.Росохач біля Чорткова, відтак ще сімох їхніх друзів.

5 березня 1973 року дійшла черга й до автора цих рядків, а 28 березня у Львові затримали зо три десятки юнаків з Українського національно-визвольного фронту (УНВФ, судили двох студентів: Зоряна Попадюка та Яромира Микитка).

У березні ж на Коломийщині заарештували 5 членів «Спілки української молоді Галичини» на чолі з Богданом Гриньківим.

Ще 6 грудня 1971 року в Одесі була заарештована мікробіолог Ніна Строката-Караванська, її посправник поет Олекса Різників сидів уже від 11 жовтня.

Одне слово, список сягнув понад сотню осіб.

Добош після належної «обробки» показав, що зустрічався у Львові та в Києві і «обмінювся інформацією» з кількома шістдесятниками. Примітивна авантюра зі «шпигунськими» пристрастями закінчилася його прес-конференцією 2 червня, ретельно опрацьований звіт про яку республіканське телебачення показало 5 червня.

Газета «Радянська Україна» опублікувала старанно зредагований звіт під назвою «Ук-

Закінчення на стор.2

22 січня – День Соборності і Свободи України

У січні 1918 року була створена Українська Народна Республіка (УНР), а на територіях, що входили до Австро-Угорської імперії, була заснована Західноукраїнська Народна Республіка (ЗУНР). У грудні 1918 року лідери обох держав у Фастові підписали передоб'єднувальний договір. 22 січня 1919 року цей договір, що увійшов у історію як «акт злуки» – акт об'єднання українських земель, був обнародований у Києві на Софійській площі.

Це державне свято символізує єдність українських земель. І хоча державі тоді не вдалося зберегти цілісність та незалежність, акт злуки став реальним втіленням вікової мрії українців про свою суверенну державу.

Єдиною Україною пробула недовго: важке економічне і військове становище, взаємна недовіра політиків призвели до катастрофи. Вже через кілька місяців після проголошення Возз'єднання більшовики захопили Київ, Східну Галичину окупували поляки, а Закарпаття – Чехословаччина.

І хоча акт злуки 1919 року виявився декларативним, ідея соборності продовжувала жити. І 22 січня 1990 року мільйони тоді ще радянських українців вишикувалися у живий ланцюг від Києва до Львова, відзначаючи День Соборності.

День Соборності відзначався у відповідності до указу президента України від 21 січня 1999 року №42/99.

У 2011 році Указом Президента України Віктора Януковича від 30 грудня 2011 року №1209/2011 «Про відзначення в Україні деяких пам'ятних дат і професійних свят», День Соборності був об'єднаний з Днем Свободи, який раніше відзначався 22 листопада і став носити назву «День Соборності і Свободи України».

Підготувала М.Михайловська
(м.Хмельницький)

ОТАМАН ГАЛЬЧЕВСЬКИЙ

Закінчив двохкласну вчительську школу у с.Майдан-Курилівський (невдовзі перейменований на Майдан-Трепівський) та 2-у Житомирську школу прапорщиків (червень 1915).

Рядовий 2-ї запасної гарматної бригади (м.Казань, 1914), командир маршової роти 22-го запасного пішого батальйону (м.Вінниця, 1915), командир роти кінної розвідки 1-го стрілецького полку 1-ї Туркестанської дивізії 1-го Туркестанського корпусу (1916), командир роти піхоти, кулеметної роти, ад'ютант командира 29-го Туркестанського полку (кінець 1916-1917 рр.), командир навчальної команди 8-ї Туркестанської стрілецької дивізії (квітень 1917 р.), командир 3-го батальйону 29-го Туркестанського полку (вересень 1917 р.), помічник голови Української козацької ради 8-ї Туркестанської дивізії російської армії (1917).

За героїзм на фронтах Першої світової війни був нагороджений орденом Святого Станіслава 3-го ступеня з мечами і бантом, орденом Святої Анни 3-го ступеня з мечами і бантом та орденом Святої Ганни 4-го ступеня. Був поранений, контужений, отруєний газами.

1917 – взяв активну участь в українізації частин російської армії.

Завідувач школи с.Брусленів (1918), член повітової шкільної ради (1918). Член Українського національного союзу (1918). Коли в м.Кам'янець-Подільський було засновано Державний український університет, Гальчевський став його вільним слухачем (на правничому факультеті).

За дорученням керівництва УНС відповідав за підготовку повстання у 4 повітах Подільської губернії: Літинському, Вінницькому, Летичівському та Кам'янець-Подільському.

Окремого Гайсинського куреня ім. отамана Симона Петлюри (січень 1919 р.), сотник 1-ї батареї 61-го Гайсинського пішого полку ім.С.Петлюри (з січня 1919 р.), командир 61-го полку ім.С.Петлюри (23 квітня – травень 1919 р.), повстанський отаман (травень 1919-1925 рр.), командувач Подільської повстанської групи (1922), командувач повстанських загонів і організацій Правобережної України (1922-1923).

У червні 1919 р. в одному з боїв проти більшовиків Я.Гальчевський було поранено в лице і ногу.

1920-1922 – воював проти частин дивізій Г.Котовського та Осадчого: з полками 1-ї дивізії, з 10-м, 11-м, 12-м полками 2-ї дивізії Червоного козацтва, 8-ї кінної дивізії. Не злічити боїв і з частинами 24-ї Самарської (Башкирської) дивізії, 2-м ескадроном Брацлавського полку, Вінницькою школою піхотних червоних командирів, артилерійською школою, відділами особливого призначення тощо. Оперував на Літинщині, Летичівщині, Брацлавщині, Гайсинщині, Уманщині, Бердичівщині, рейдував у Вінницькому, Проскурівському, Кам'янець-Подільському, Ново-Ушицькому, Могилівському, Балтському та Ольгопільському повітах, на Ямпільщині.

Створена Гальчевським Подільська повстанська група складалась із 4 кінних бригад: 1-а кінна бригада, командир Яків Байда-Голік; 2-а кінна бригада, командир Василь Лісовий; 3-я кінна бригада, командир Мирон Лихо; 4-а кінна бригада, командир Семен Хмара-Харченко; Вінницька сот-

Закінчення на стор.3

ВІСНИК Меморіалу

Всеукраїнське видання

№ 2 (8)**ПЕРЕДПЛАТНИЙ
ІНДЕКС****II.2012****89114**

Газета Хмельницького
обласного добровільного
культурно-просвіницького,
правозахисного,
благодійного осередку
Українського товариства
«Меморіал» ім. Василя Стуса

РЕЗОЛЮЦІЯ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ПОШУКОВЦІВ ВГО «СОЮЗ «НАРОДНА ПАМ'ЯТЬ» 25-26 ЛЮТОГО 2012 РОКУ

Делегати Всеукраїнської конференції пошуковців, організованої ВГО «Союз «Народна Пам'ять», зазначають, що робота пошукових організацій України на протязі 2011 року наочно продемонструвала позитивні зрушення у проведенні пошукових та меморіальних робіт, виведення пошукової справи у державі з кризи останніх років.

На протязі минулого року пошуковими організаціями (за оперативними даними) було здійснено 361 польова експедиція на території України. У підсумку проведених польових робіт було виявлено останки 932 бійців та 5 поховань цивільного населення. Під час польових робіт було виявлено та офіційно передано територіальним підрозділам МНС біля 4 тисяч вибухово-небезпечних предметів, та кілька десятків тисяч набойів.

Наведені результати не є остаточними, більш того, вони могли бути набагато кращими та суттєвими, якби робота державних установ, які відповідають за співпрацю з пошуковими організаціями, не знаходилась би у стані стагнації. Тому, на сьогоднішній день, робота пошуковців здійснюється лише за рахунок особистого ентузіазму та відчуття громадянської відповідальності перед загиблими та репресованими.

У зв'язку з цим, для забезпечення своєї діяльності, пошукові організації України вимушені були самоорганізуватися та створити офіційне громадське, неполітичне об'єднання – Всеукраїнську громадську організацію «Союз «Народна Пам'ять».

Установчий з'їзд якої відбувся у червні 2011 року. На ньому були присутні представники 20 пошукових організацій з майже усієї України. Протягом серпня – грудня 2011 року ВГО «Союз «Народна Пам'ять» було підписано низку договорів з державними установами в Україні та пошуковими організаціями з Росії, Білорусі, Молдови та Казахстану.

Делегати Всеукраїнської конференції зазначають, що в Україні досі не створено єдиного Інформаційного центру для методичної підтримки пошукового руху.

Таким чином, першочерговим завданням для ВГО «Союз «Народна Пам'ять» є опрацювання і систематизація багаторічного досвіду та практичної діяльності пошукового руху країн СНД і Західної Європи. Результатом цієї роботи стане створення системи єдиних національних стандартів з пошукової діяльності.

Наступним кроком, повинно стати законодавче забезпечення пошукової діяльності в Україні, але тільки за умови

уніфікації національного законодавства з законодавством європейських країн.

У зв'язку з цим виникає нагальна потреба нової та наполегливої співпраці пошукових організацій з органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

З іншого боку, треба нагадати про недостатню участь органів державної влади, а також регіональних комісій з увічнення пам'яті жертв війни та політичних репресій, у роботі з місцевими пошуковими організаціями для підтримки їх діяльності.

Пошуковці України зазначають, що незважаючи на байдужість і самовідсторонення від пошукового руху регіональних комісій, пошуково – польовий сезон 2012 року повинен розпочатися своєчасно, не зважаючи на штучно створені перешкоди.

Разом з тим, робота з регіональними комісіями з увічнення пам'яті жертв війни та політичних репресій є пріоритетним завданням для керівництва ВГО «Союз «Народна Пам'ять». Тому що робота самотужки, або «на свій розсуд» на місцевому рівні повинна відійти в минуле. Треба щоденно і наполегливо співпрацювати з регіональними органами охорони культурної спадщини та керівниками обласних комісій з увічнення пам'яті жертв війни та політичних репресій. Результатом такої співпраці повинно стати прийняття обласної, міської та районної «Програми з пошуку та увічнення пам'яті жертв війни та політичних репресій» з відповідним окремим фінансуванням на рівні бюджету територіальної одиниці.

Пошуковці України доручають керівництву ВГО «Союз «Народна Пам'ять» вжити заходів щодо встановлення тісних ділових контактів з органами державної влади та пошуковими організаціями країни.

Пошукова діяльність українських пошукових організацій, яка спрямована на пошук та увічнення пам'яті жертв війни та політичних репресій, може впевнено і ефективно розвиватися у державі та виконувати свої науково-практичні і виховні функції лише у тому випадку, якщо вона буде організована на засадах окремого самодостатнього руху.

На сьогоднішній день найбільш масштабною складовою пошукового руху України є ВГО «Союз «Народна Пам'ять», яка об'єднує у своєму складі пошукові організації 20 областей України.

Для підвищення ефективної взаємодії Державної міжвідомчої комісії з громадським пошуковим рухом України, найбільш виваженим буде призначення на посаду Секретаря комісії досвідченого пошуковця, Голову правління ВГО «Союз «Народна Пам'ять» – Жилкіна Я.О.

Таким чином, пріоритетними завданнями ВГО «Союз «Народна Пам'ять» є:

1. Розпочати польовий сезон 2012 року не зважаючи на штучно створені перешкоди;

2. Вжити заходів щодо створення Інформаційного центру для методичної підтримки пошукового руху України;

3. Докласти зусиль для створення системи єдиних національних стандартів з пошукової діяльності та експертних робіт;

4. Надати пропозиції щодо вдосконалення національної законодавчої бази у відповідності до європейських стандартів;

5. Спільними діями місцевих пошукових організацій та Секретаріату ВГО «Союз «Народна Пам'ять» докласти зусиль для прийняття регіональних програм з пошуку та увічнення пам'яті жертв війни та політичних репресій;

6. Створити умови для надання пошуковими організаціями статистичної інформації щодо запланованих та виконаних робіт до Секретаріату ВГО «Союз «Народна Пам'ять»;

7. Розглянути питання матеріально-технічного забезпечення пошукових організацій всіх рівнів;

8. Ініціювати створення робочої групи з представників зацікавлених міністерств та відомств, профільних організацій усіх форм власності, зареєстрованих у відповідності до діючого законодавства пошукових організацій України для відновлення продуктивної роботи Державної Міжвідомчої комісії у справах увічнення пам'яті жертв війни та політичних репресій;

9. Для ефективної взаємодії Державної Міжвідомчої комісії з пошуковими організаціями України рекомендувати призначити на посаду секретаря комісії у справах увічнення пам'яті жертв війни та політичних репресій – Жилкіна Я.О.

10. Прийняти постанову Кабінету Міністрів України про Державну програму з пошуку та увічнення пам'яті жертв війни та політичних репресій. ВГО «Союз «Народна Пам'ять» може надати для розгляду та погодження текст програми.

11. Доопрацювати Наказ Міністерства будівництва від 09.06.2006 р. №193 «Про затвердження Тимчасового порядку здійснення на території України пошуку, експертизи та переполовання останків осіб, які загинули внаслідок воєн, депортацій та політичних репресій, і в порядку встановлення місць їх поховання» затвердити його та прийняти постановою Кабінету Міністрів України, як діючого, до прийняття Закону України «Про пошук та увічнення пам'яті жертв війни та політичних репресій».

Підготував **Олександр Корольов**

12 лютого виповнюється 160 років з дня народження Петра Миколайовича Бучинського.

Десять років тому, його 150-річний ювілей пройшов фактично ніким не помічений. Хоча заслуги цієї людини перед Батьківщиною достойні того, щоб ім'я було увічнено у пам'яті нащадків. Відомий дослідник природи південно-західної України, вчений, чиє ім'я було доволі таки авторитетним в європейських наукових колах, заслужений професор Бучинський – також і видатний представник української національної вищої школи періоду її становлення. Він очолював комісію по відкриттю Кам'янець-Подільського Державного Національного Університету у 1919 році, його зусиллями був створений фізико-математичний факультет цього університету. У 1922-1923 роках П.М.Бучинський займав посаду ректора Інституту Народної Освіти.

Щоправда, на сьогоднішній день, положення змінюється: про П.М.Бучинського пишеться чимало статей, дисертацій. Ім'я його стає щодалі більше відомим. Але, на жаль, тільки фахівцям. А от громадськості нашого міста, для якого професор Бучинський зробив багато корисного, воно практично невідоме. Немає меморіальної дошки на будинку професора, зник нагробок на його могилі, та й саме місце його поховання тепер відомо лише приблизно. Як це сталося? Передісторія така: згідно бажання вдови, тіло П.М.Бучинського поховане на території садиби його будинку, що на вулиці Шевченка (згідно рішення Кам'янецького повіткому від 17 липня 1922 року цей будинок, «рахуючись з великими заслугами професора Бучинського», було денационалізовано та передано йому у власність). Відомо, що свій будинок П.М.Бучинський заповів Інституту Народної Освіти для учбових та наукових потреб. Але після смерті його дружини (Катерину Матвіївну довгий час наполегливо намагалися виселити, аргументуючи фактом

ПАМ'ЯТІ ПРОФЕСОРА П.М.БУЧИНСЬКОГО

заповіту, і, в кінці кінців, вона померла в будинку для людей похилого віку) влада використовувала цей будинок зовсім для інших цілей. Надгробок з часом зник, пізніше було забуто і місце поховання. Ще у 1942 році В.Георгієвський (тодішній

ректор Інституту) у статті, присвяченій 15-річчю з дня смерті Бучинського, писав, що могила професора збереглася, але знаходиться у занедбаному стані. Мешканці сусіднього будинку розповіли, що у 1952 році бачили на місці поховання живопліт (надгробку тоді вже не було), але згодом зник і він. Місце поховання П.М.Бучинського нам приблизно показала Т.А.Лотоцька (вона ще дівчинкою була присутня на його похоронах у 1927 році). Звісно, точніше встановити це місце не є особливою проблемою. У товариства «Меморіал» для цього є всі можливості.

Люди, що тепер мешкають у «будинку Бучинського» (так досі називають цей будинок старожили вулиці Шевченка) дуже вдячні місцевій владі за те, що вона відшукала можливість надати їм житло. Але наскільки більше людей були би ще більше вдячні владі, коли би її стараннями на «будинку Бучинського» була б встановлена пам'ятна дошка, а на могилі Бучинського встановлений – надгробок.

В свій час комісія по увічненню пам'яті професора Бучинського після його смерті висувала пропозицію про найменування однієї з вулиць Кам'янець-Подільського його ім'ям. Існує багато вулиць у місті, що носять імена людей, які не мають жодного відношення до Кам'янця і навіть не знали, що таке місто існує. А вулиці Бучинського, який так багато зробив для міста та його мешканців, немає.

Були й затверджені рішення по увічненню пам'яті професора Бучинського. Рішення Кам'янецького Округового Виконавчого Комітету Рад Робітничих, Селянських та Червоноармійських Депутатів за № 3656.0 від 31.10.1927

Закінчення на стор.3

ВІСНИК

Меморіалу

Всеукраїнське видання

№ 3 (9)

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС

III.2012

89114

Газета Хмельницького обласного добровільного культурно-просвітницького, правозахисного, благодійного осередку Українського товариства «Меморіал» ім. Василя Стуса

КОНЦТАБОРИ НКВД – СЕКРЕТНИЙ ПОЛІГОН ХІМІЧНОЇ ЗБРОЇ?

Під час масштабних розслідувань, трапляється чимало містики. Особливо, коли справа стосується факту таємного вбивства великої кількості людей. Доводиться знову повертатися до резонансного дослідження діяльності Козельщинського табору НКВС СРСР для військовополонених. Полтавська область. Вищий рівень секретності. Документи або знищено, або не відкрито. Щось юридично довести майже неможливо. Але, факти продовжують накопичуватися...

Після нашої експедиції до Козельщини, відбулося чимало цікавих подій. Нам вдалося знайти кількох свідків, які згадали деталі про табір, ймовірно розстріли поляків і молдаван у глинищі старого цегельного заводу. Дуже допомогли публікації у місцевій пресі, на які ми отримуємо несподівані відгуки.

Так із Кременчука написав Анатолій Шолудько, що виріс у Козельщині. Він згадав дитячі мандри до монастиря, гігантські підземелля, куди навіть проклали вузькоколійку. Більшість підземних ходів було замуровано... Пан Анатолій повідомив і про Галищанську біофабрику, де проводилися дослідження з хімічною і бактеріологічною зброєю. Фактично, ми отримали підтвердження версії про таємні дослідження над польськими військовополоненими, що проводилися у підземних лабораторіях.

А тепер трохи сенсаційних деталей про пошукову експедицію журналу «Музеї України» до Козельщинського табору НКВС. Ми мали лише металодетектори. Відповідно, ні де шукати, ні що ми не знали. Ніяк не могли нам у тому допомогти і представники селищної Ради і РДА, які щиро зацікавлені у результатах. Перед поїздом ми домовилися з трьома потужними біоенергетиками, потім долучилося ще три, про екстрасенсорну підтримку у пошуках. Варто сказати, що один з віщунів є відомою людиною, переможцем «Битви екстрасенсів».

Ми проїхалися околицями монастиря, зробили кілька шурфів в балках. Врешті, колективно з свідками, вирахували таємні поховання у закинутому глинищі старого цегельного заводу. Сподіваємося, місцева влада організує там розкопки з допомогою важкої техніки.

Всі екстрасенси направляли нас до підземель монастиря. Нині майже всі вони замуровані. Саме тоді вперше пролунала фраза про випробування на бранцях хімічної

зброї. В одного з наших «експертів» почалися навіть чіткі видіння – за його словами в підземних ходах залишилися сотні останків померлих...

Зрозуміло, давати таку інформацію у пресу ми не ризикували. І без того у нас чимало ворогів, опонентів. Відразу піднімуть на сміх. Але, тему хімічних випробувань почали розробляти. І відразу виявили, що на Полтавщині безліч частин Хімічних військ, що дісталися нам від Радянського Союзу. Ті частини і досі мають високий рівень секретності!

Зрозуміло, що безправні польські військовополонені, без родичів поблизу, стабільного зв'язку з рідними, стали ідеальними піддослідними! Адже поруч з монастирем була Галищанська біофабрика, де проводили дослідження з штамами чуми, холери, отрутами...

Хоча, тут достатньо навести фрагмент листа: «Навряд чи можна назвати випадковістю знаходження Галищанської біофабрики на відстані 4 км. від підземної в'язниці в Козельщинському монастирі. Чому саме тут, а не інде, розмістився цей розсадник чуми, холери, і сибірської язви? Чи виключно на тваринах випробовували виготовлені вакцини?»

Якщо дослідження проводилися тільки для сільськогосподарського призначення, чому заражалися кролі, коли відсутні на Полтавщині кролеводчеські ферми? Де і на кому розмножувалися заразні бактерії необхідні для виготовлення вакцини?

Чому траплялися випадки зараження працівників біофабрики з летальними наслідками?

Чи не були це знищення «неугодних свідків»?

На ці та інші поставлені питання слід замислитися і зробити висновки!

Враховуючи об'єм направлених в Козельщину ешелонів з польськими військовополоненими, молдавських «контрреволюціонерів» в червні 1941 року, (ешелон №229, 230, 231...), то стає незрозумілим, як 8000 масу людей можна було приховати від місцевого населення, як і те, що обладнаний багаторусними нарами Собор зміг вмістити не 700-800 осіб, а тисячі!

Не витримує критики інформація щодо використання Собору, як пересильного пункту, оскільки етапування людей проводилося в одному напрямку, про що свідчить відсутність ешелонів по відправці військовополонених та «контрреволюціонерів». Жодного наказу та інформації про їх вивезення не опубліковано! Більш того, несподіваний напад Німеччини призвів до паралічу залізничного сполучення в завдання якого входило вивезення устаткування заводів, продуктів та партноменклатури.

Масове замордування людей у камерах смерті – цей прийом був застосований майже у всіх в'язницях Західної України.

Безумовно в наші дні довести злочини вчинені силовими структурами СРСР: МГБ, НКВД, КГБ на перший погляд здається неможливим, оскільки виконавців вироків теж знищували як і архівні свідчення.

Проте використовуючи світову практику, щодо ототожнення фактів в судовій практиці в розвинутих країнах застосовується прецедент випадку, мається на увазі, що на початку Другої світової війни в СРСР велися широкомасштабні роботи по застосуванню бактеріологічної зброї, як то в Японії, Німеччині, США. Кращим доказом цього є винахід артелерійського устаткування «Катюша», яка була винайдена задовго до початку війни і її перше призначення було на відстані «накривати» певні території отрутою чи заразними комахами. Не випадково цей винахід (Катюша) була вперше випробувана під Москвою. Як стало відомо з телепередач каналу «Медіа», в 1941 році вперше під Москвою була таємно (від світової громадськості) використана біологічна зброя, а саме зараження комахами, щурами. Наслідком цієї антилюдської акції було поголове зараження, як наступаючих так і відступаючих армій супротивників.

Співставляючи ці факти можемо з усією упевненістю стверджувати, що **Закінчення на стор.2**

Якось, відпочиваючи на дворі, біля свого помешкання, спостерігав за дуже цікавим видовищем. На сміттєвий бак опустилась зграя горобців і почала жадібно дзьобати недоїдки. Через кілька хвилин прилетіли ворони. Вони, як сильніші, прогнали горобців із ласого місця, і всілися обідати. Два чорних коти, які опинилися неподалік, не могли спокійно дивитись на це. Налякали ворон і взялися господарювати у сміттєзбірнику. Котів прогнав бродячий пес. Тільки встиг вийти, аби теж підкріпитись, як навідалися двоє бомжів. Нагнали пса і дружно взяли за свою звичну роботу – почали порпатись у смітті, діставати з бака порожні пляшки.

На цьому «концерт» не закінчився. Прибиральниця тьотя Валя, яка відповідає за чистоту і порядок на подвір'ї, побачивши як хазяйнують бомжі, вигрібаючи сміття з баків і скидаючи його на землю, втрутилась у ситуацію і пустила в хід віника, частуючи ним та їдкими прокльонами порушників.

І в цей момент у двір навідався начальник ЖЕКу Володимир Т. Він як головний господар території, похвалив прибиральницю за виявлену пильність і сумлінне виконання службових обов'язків.

Вищезгадана сценка наштотувала мене на роздуми про ієрархію державної влади у нашій країні та підпорядкованих їй структур.

Протягом 20 років незалежності України влада по черзі мінялася з опозицією. І що ж? Хоч фактично навіть в опозиції опозиціонери захищали свої матеріальні інтереси та інтереси комерційних структур, голосуючи за прийняття антинародних законодавчих актів, які тільки їм мали на меті пограбування українського народу.

Менші партії у Верховній Раді, так звані «горобці» дзьобали завжди через своїх представників у Раді та їх комерційні структури по 3-5% з «народного» Українського бюджету і приватизованих підприємств незаконним шляхом. Адже не секрет: коли заходить мова

КАНІБАЛІЗМ І ІМПОТЕНЦІЯ ДЕПУТАТСЬКОЇ ВЛАДИ

НА ПОЛІТИЧНИЙ ШАХОВІЙ ДОШЦІ – ДВІ КОРОЛЕВИ?

про таке підприємство, то не пригадують і не називають товарну продукцію, яку воно виготовляє, а насамперед називають народного депутата Верховної Ради і його злочинного спільника – бізнесмена. За рахунок дешевої робочої сили вони демпінгують, не сплачують податки, заганняють грошові кошти в офшори, при потребі навмисне доводять підприємства до банкрутства, позбавляючи десятки тисяч акціонерів своїх законних часток цих підприємств, а отже – приватної власності.

Поводяться у парламенті «горобці» більш – менш тихо. Деколи, можуть «цвірінькати» то на владу, то

самі на себе. Бо вони теж вважають себе опозицією.

Представляють у Верховній Раді депутатські групи, які перестрибнули п'ятивідсотковий бар'єр «ворони» та «грачі». Діюча більшість у Парламенті добре знає, до якого бізнесу вони причетні. Влада також знає, коли і які надавати послуги для його процвітання, аби депутати «опозиціонери» після відповідного дозволу «каркали» і дули у потрібну дудку, організовували під час дзьобання розкол бутафорної опозиції. Бютівці кричать, що вони очолюють опозицію, «Фронт змін» – що вони, наполягають, аби випустили на волю Ю. Тимошенко. Блок Віталія Кличка іде своїм курсом, заявляє, що «На вибори ми – окремо, самі по собі».

У незавидній позиції частина депутатів, які мають власний бізнес. У них влада за допомогою силових структур, рейдерських захоплень, митниці, різних санітарних і земельних важелів «рубас» під корінь бізнес як псам Сіркам хвости. Влада відганяє депутатів «горобців» та «ворон» від державного бюджетного корита. Останнім фактично немає куди діватися, як перевтілюватися у депутатські тушки, депутатів – «Бомжів», які, аби залишитись на плову, створюють все нові депутатські групки типу «За народ», «Самовідродження», «За їжу»... стають політичними повіями олігархів, депутатської більшості, існуючих владних кланів.

Закінчення на стор.3

МЕМОРІАЛ

Всеукраїнське видання

№ 4 (10)
IV.2012

ПЕРЕДПЛАТНИЙ
ІНДЕКС
89114

Газета Хмельницького
обласного добровільного
культурно-просвітницького,
правозахисного,
благодійного осередку
Українського товариства
«Меморіал» ім. Василя Стуса

«КАТИНСЬКИЙ» МЕМОРІАЛ У БИКІВНІ???

Можна собі тільки уявити, якою бурхливою була б реакція вітчизняних та зарубіжних ЗМІ на повідомлення, що «ПОЛЯКИ ПОБУДУЮТЬ «КАТИНСЬКИЙ» МЕМОРІАЛ У БАБИНІМУ ЯРУ». І це було б зрозумілим, адже Бабин Яр у Києві став символом геноциду євреїв на території України у роки II-ї Світової війни. Тому таке повідомлення сприймалося як політична провокація, як заперечення Голокосту єврейського народу, штучною «інтернаціоналізацією» місця масових захоронень євреїв Києва, знищених фашистськими окупантами. При тому, що у Бабиному Яру нацисти мордували громадян Радянського Союзу різних національностей, українців зокрема.

Пам'ятник біля входу до державного історико-меморіального заповідника «Биківнянські могили» під Києвом

В українського народу одним із символів геноциду українців катями сталінського тоталітарного режиму, є Биківня під Києвом. Тут в братських могилах спочивають сотні тисяч невинно убитих жертв російських більшовицьких окупантів. Кожного року тисячі громадян України і зарубіжних гостей вшановують пам'ять загиблих. У траурних заходах беруть участь представники вищого керівництва нашої держави. Однак так було не завжди...

Довгий час комуністичний режим СРСР намагався приховати сліди своїх злочинів у Биківні. Неодноразово створювалися державні комісії з'ясування яких було переконали громадськість що в Биківнянському лісі розташоване «місце розправи фашистських загарбників над радянськими людьми». І лише 21 березня 1989 року чергова Державна комісія вперше офіційно підтвердила, що поблизу с.Биківня поховані жертви сталінських репресій. Через шість років боротьби патріотичної громадськості пам'ять українських мучеників була вшанована меморіальним комплексом.

Не зумівши перешкодити встановленню правди про Биківнянську трагедію, Московська Луб'янка та спадкоємці катів українського народу взяли її «розмивати», «інтернаціоналізувати». Мовляв, у Биківні поховані не тільки українці, але й люди інших національностей. Тому Биківню слід вважати не актом геноциду українського народу, а звичайним проявом класової боротьби, свідченням особистої жорстокості Й.Сталіна. Для обґрунтування цих тез антиукраїнські сили активно розігрують і «польську карту».

Як відомо, на стан сучасних польсько-російських відносин негативно впливає т.зв. «Катинська справа». Росія й досі не визнала перед Польщею свою провину за злочинне знищення у 1940 році на території СРСР військовополонених поляків та арештованих цивільних польських урядовців. Більше того, таємничу загибель Президента Польщі Л.Качинського минулого року, що мав прибути на відзначення чергової річниці Катинської трагедії.

Водночас протягом останніх років спостерігається інтенсивне намагання антиукраїнських сил Речі Посполитої та Російської Федерації змістити акценти Катинської справи з Росії на Україну. Так, новий Президент Польщі Б.Коморовський, виступаючи на могилах своїх земляків у Харкові у вересні минулого року, висловився за створення четвертого (після Катині, Медного і Харкова) кладовища жертв Катинського злочину в Биківні під Києвом.

Мені, як людині, яка брала безпосередню участь у створенні державного заповідника «Биківнянські могили», а потім на посаді заступника Голови українського інституту національної пам'яті, починаючи з 2001 р., доводилося боротися з місцевими та іноземними «чорними археолами», які в порушення українського законодавства неодноразово здійснювали несанкціоновані розкопки в заповіднику.

Через три місяці після набуття територією Биківнянських поховань за Постановою КМУ №546 від 22.05.2001 р.

статусу Державного заповідника, до тодішнього Голови Міжвідомчої комісії по вшануванню пам'яті жертв війни і політичних репресій В.Гусакова надходить лист від Голови Ради Охорони Пам'яті Боротьби та Мучеництва республіки Польща А.Пшевозніки. Начебто за Постановою Політбюро ЦК ВКП(б) від 5 березня 1940 р. (хоч таких відомостей у згаданій постанові і близько немає), що в Биківні розстріляно близько 3500 поляків.

Кримінальна справа щодо Биківні на той час вже була закрита. Мотив для закриття справи вказується у постанові: «Поховання не повністю досліджені із-за обмеження часу ведення слідства». Перекручена інформація польської сторони чомусь так зацікавила секретаря Міжвідомчої Комісії В.Казакевича, що він, ігноруючи українське законодавство, організує незаконні розкопки на території заповідника, хоча згідно Положення «Про державну Міжвідомчу комісію», яке дає вичерпний перелік місць захоронень жертв війни і політичних репресій, заповідні території не відносяться до компетенції цієї комісії.

В.Казакевич влітку 2001 р. шляхом підготовки дозвільних документів намагається проводити у заповіднику несанкціоновані розкопки. Після звернення Київського «Меморіалу» до Дніпровського районного відділу міліції та генеральної прокуратури незаконні розкопки було припинено. Та все таки у заповіднику з'явилося 4 висипаних символічних могили з хрестами та символікою на них іноземної держави.

В.Казакевич звернувся до суду про нібито образи Київським «Меморіалом» честі і гідності Міжвідомчої комісії. Однак позов судом було відхилено, оскільки на судовому засіданні було виявлено підробку В.Казакевичем позовної заяви та поданих суду документів. Ще більше цікавого містилося в акті Рахункової Палати України. При перевірці діяльності Міжвідомчої комісії виявлено, що на Биківнянське «дослідження», списано 154,6 тис. грн. бюджетних коштів. Останній аргумент, на жаль, напевне більше цікавий для читачів, ніж для українських правоохоронців (!?).

У подальшому реалізація Постанови №546, прийнятої урядом В.Ющенка, гальмувалася наступними урядами А.Кінаха і В.Януковича, напевне не без участі секретаря Міжвідомчої Комісії В.Казакевича та віце-прем'єр-міністра Д.Табачника, який на той час очолював Міжвідомчу комісію.

Закінчення на стор.2

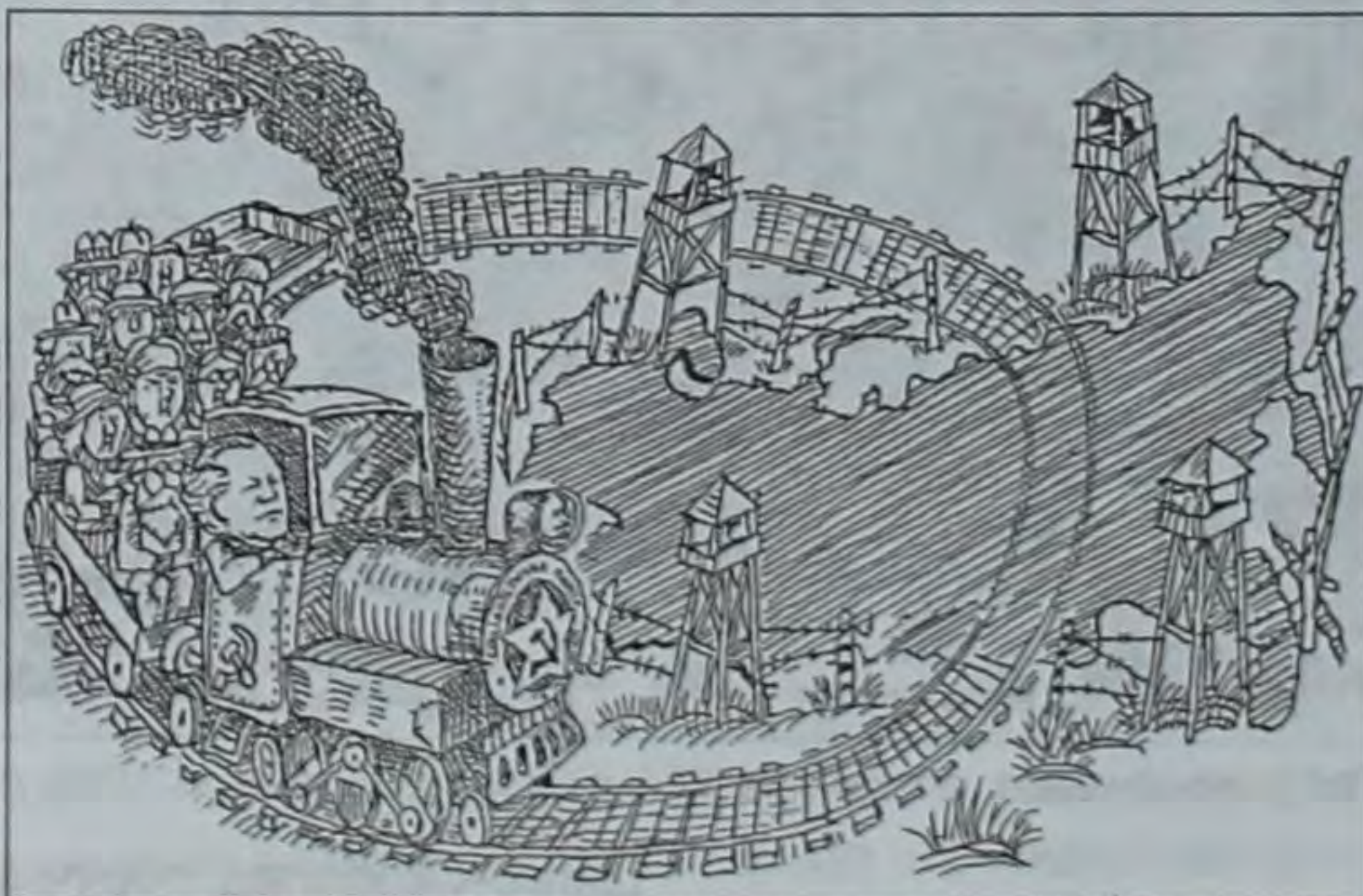
ВОНИ ПРАЦЮВАЛИ НА ЗЕМЛІ І МРІЯЛИ ПРО САМОСТІЙНУ УКРАЇНУ

В роки репресій пошук «ворогів народу» вівся скрізь — у містах, селах, на підприємствах, у господарствах, організаціях, навчальних закладах. Під колесо переслідувань в першу чергу потрапляли громадяни корінних національностей. Настирливо вишукуючи прихованих чи явних шкідників, каральна служба доводила, що вони такі є: завзято діють, чинять перепони владі і в кінцевому результаті прагнуть її ліквідувати.

Саме таким духом пронизана архівно-слідча справа №П-6395, що зберігається у Держархіві області. Запеклими ворогами в ній виступають жителі с.Жердя колишнього Орининського району. Всі вони ворожі елементи, іншими вони не могли бути в очах тих, хто створював справу. Ця група людей визначається слідчим як антирадянська українська націоналістична організація, яка ставила своїм завданням повалення радянської влади шляхом збройного повстання і створення самостійної української держави. Що ж являли собою ці так звані «вороги народу», які проходять по справі?

Боднарчук Степан Федорович, 1895 р.н., вчитель — організатор і керівник української націоналістичної організації в Орининському районі з 1920 року. Приймак Яків Дем'янович, 1890 р.н., вчитель, офіцер старої армії. Дудко Михайло Ілліч, 1900 р.н., рахівник колгоспу, колишній просвітянин, у 1919 році був учасником Всеукраїнського з'їзду націоналістичної просвіти. Петелько Петро Михайлович, 1901 р.н., колгоспник, колишній петлюрівець. Василенчук Павло Федорович, 1901 р.н., колгоспник. Мартинюк Іван Герасимович, 1888 р.н., колгоспник, колишній просвітянин. Барабаш Юстин Самійлович, 1897 р.н., колгоспник, добровільно служив у петлюрівській армії. Павлунишин Митрофан Васильович, 1882 р.н., колгоспник, організував вихід селян із колгоспу. Українець Іван Степанович, 1898 р.н., колгоспник.

Перший крок у «викритті ворогів» зробила Жердянська сільрада. Сільрадівські характеристики на всіх дев'ятьох «неблагонадійних» схожі між собою — збиралися разом, виношували злочинні плани, а отже організація контрреволюціонерів, націоналістів. І вже постановою про притягнення до відповідальності за ст.54-2, 54-11 КК УРСР. Боднарчук С.Ф.

як організатор української націоналістичної організації був заарештований у січні, Дудко М.І. у березні, Приймак Я.Д. у квітні, Петелько П.М., Василенчук П.Ф. та інші четверо у травні 1938 року.

Звинувачувальний висновок, винесений 7 серпня 1938 року, стверджував одне: у с.Жердя із 1920 року діяла націоналістична організація, яка вела контрреволюційну пропаганду, члени організації займалися шпигунством на користь Польщі, були активними діячами націоналістичної «Просвіти». Із архівних документів відомо, що в результаті проведених розслідувань Боднарчук С.Ф. і його односельці визнали себе винними і зізнавалися у «злочинних намірах». Хоч не було жодних конкретних прикладів «злочинної діяльності» затриманих. Сфабриковану справу її передали особливий трійці УНКВС по Кам'янець-Подільській області. Вирок — розстріляти. Перших вісьмох позбавили життя у вересні, Боднарчука С.Ф. — у жовтні 1938 року. Сім'ї репресованих ще довго залишалися в невідані про долю їх близьких.

Починаючи з 1956 року до органів держбезпеки надходило багато листів від родин засуджених. Але у довідці про реабілітацію йшлося про те, що ті померли своєю смертю від саркоми печінки або туберкульозу чи інших вигаданих «енкаведистами» хвороб. Комуністична влада розуміла: приховати масштаби масового знищення людей можливо лише ціною не менш масштабної брехні.

У 1958 році доля багатьох репресованих почала прояснятися. Військовий трибунал Прикарпатського військового округу ухвалив припинити справу за відсутністю складу злочину про звинувачення Боднарчука С.Ф. та його односельців. Через 20 років їх реабілітували посмертно і повернули чесне ім'я. З сімей знято важкий тягар, що стільки часу прикривав їх на образи і приниження.

Ми не маємо права забувати тих, хто зазнав страхіття сталінізму. Ми повинні нагадувати про них дітям і внукам нашим, усьому світові, аби ці страхіття не були забутими, аби вони не повторилися.

О.Миськова, м.Хмельницький

МЕМОРІАЛ

Меморіал

Всеукраїнське видання

№ 5 (11)

ПЕРЕДПЛАТНИЙ
ІНДЕКС

V.2012

89114

Газета Хмельницького
обласного добровільного
культурно-просвітницького,
правозахисного,
благодійного осередку
Українського товариства
«Меморіал» ім. Василя Стуса

АВТОНОМІЯ ЧИ КОЛОНІЯ, ПЕРЕМОГА ЧИ ПОРАЗКА?

В енциклопедіях, зазвичай, довідки подаються дуже і дуже коротко, але так, щоб у найстилішій формі виразити найістотніше. Набагато повніше, а може й цілком повно те чи інше поняття висвітлюється в однотомних, а деколи і в багатотомних працях чи дослідженнях.

Наприклад, в останньому виданні «Большой Советской Энциклопедии» про приєднання України до Росії, пишеться: «Учитывая многократные просьбы украинского народа и опасность, угрожающую его существованию со стороны польских и турецко-татарских захватчиков, русское правительство созвало в Москве 1 октября 1653 Земский собор, принявший решение о воссоединении Украины с Россией и объявлении войны с Польшей. Затем состоялась Переяславская рада 1654, которая 8 января также приняла решение о воссоединении Украины с Россией. Мартовскими статьями 1654 было оформлено автономное положение Украины с Россией, а также определены права и привилегии казацкой старшины, украинской шляхты и верхи духовенства. Воссоединение Украины с Россией было осуществлением давних стремлений и надежд украинского народа. Оно явилось поворотным этапом в его истории и сыграло великую прогрессивную роль в его дальнейшем экономическом и культурном развитии.» Я би ніколи не наводив цієї цитати, якби це визначення, що завжди підкріплювалося величезною кількістю книг, фільмів та інших матеріалів, після розпаду Радянського Союзу з його застарілою заідеологізованою енциклопедією не продовжувало міцно триматися у головах більшості громадян колишньої імперії та не залишалося основою політики нинішньої російської влади щодо України.

Я хотів би, щоб мені сказали сьогодні, в яких документах зафіксовані ці «многократные просьбы украинского народа»? Чи вони писалися на папері і були затверджені печатками, чи на бересті, чи на глиняних табличках, хто їм вів облік, скільки побажань нараховано було, хоча б усних, і в якому документі про це повідомлялося? Якщо це було «осуществлением давних стремлений и надежд украинского народа», то з якого року ці «стремления и надежды»

Мал. Петренко В.

фіксуються, які найбільш ранні, які пізніші, у яких важливих для історії документах це занотовано? Ще у визначенні досить чітко вказується на небезпеку для України з боку Польщі та з боку Туреччини, а тому Росія протягає Україні руку братньої допомоги, бере її під свій захист. І в цьому місці енциклопедія замовчує дуже суттєві моменти. Бо ж пригадайте собі, хто знає, а хто не знає, то візьміть собі до уваги, що в Переяславській умові, підписаній обома сторонами, зазначалося, що в Україні, як у автономній державі, законодавча та адміністративна влада належить гетьманському урядові без втручання в його справи другої сторони, держава має своє військо, в уряді посади мають займати лише українці, голову держави обирає лише її народ, про що царський уряд тільки повідомляється, і той уряд не втручається у внутрішні справи української республіки, республіка вільна у міжнародних зносинах з чужими державами. І, мабуть, кожен історик знає, що Україна була республікою, Росія – монархією, а цей факт зайвий раз підтверджує, що «было оформлено автономное положение Украины с Россией», бо ж республіка і монархія не можуть бути однією державою. А якщо згідно угод існувало дві держави, то тоді де пізніше поділася одна з них?

Отож про це у визначенні нічого не сказано. Не пояснює енциклопедія як хитра московська влада поступово обмежувала дію тієї чи іншої статті умови, а українці, що звикли

жити в умовах демократії, не сподівалися підступних дій з боку Москви. А дії ці почалися зразу ж після Переяславської ради. Москва не вбачала в Україні союзника, а вбачала нові придбання своєї території. Через це після смерті Хмельницького, опір Москві чинять Виговський, Дорошенко, Мазепа. Але успіху вони вже не мали – Україна залишилася без будь-яких ознак державності. А тому чи так зване возз'єднання в результаті саме таких дій «явилося поворотним етапом» для України і чи «сыграло великую прогрессивную роль» в її долі? Адже відомо, що гетьманат пізніше був ліквідований, Січ зруйнована, в Україні було запроваджено, м'яко кажучи, кріпосництво, а за суттю своєю рабство трохи відмінне зовні від єгипетського, але не легше. Був максимально використаний інтелектуальний потенціал України, землі, надра. Будь-який опір придушувався зі звірячою жорстокістю, по-братськи, так би мовити, бо ж всі підкорені Москві народи називалися братами, щоб таким чином підкреслити її месіанську суть. І, мабуть, не раз голос крові братів взивав до Бога з землі, та на жаль не чули його, і досі не чують. Отже це не був «поворотний етап» до прогресу, а етап, що призвів до жорстокої окупації, яка виразно підкреслила колоніальний статус України. Якщо цього не визнати, то тоді потрібно було б знищити всі твори українських письменників, насамперед спадок Т. Шевченка, де показані картини мук українського селянства, а укази царського уряду щодо заборони вживання української мови оголосити благом, бо вони знаменували собою вказаний «поворотний етап».

Цитую далі: «Для Украины, как и для других братских советских республик, 1918–20-е гг. были временем не только разгрома внешних и внутренних контрреволюционных сил, но и дальнейшего усиления дружбы народов социалистического государства, консолидации революционных сил украинского народа и укрепления союза рабочего класса и крестьянства, возникновения социалистического уклада в промышленности и сельском хозяйстве.»

Коротко, але неясно. Певно, що під поняттям «братские народы», в першу чергу треба розуміти російський «братський» народ. Інші ж братські народи в результаті «разгрома вне-

Закінчення на стор. 2

Коли музей історії міста Хмельницького вирішив долучитися до відзначення 100-річного ювілею національного скаутського руху в Україні і поставив собі на меті провести тематичну виставку – на початку це здавалося авантюрою. Адже історія скаутського руху у місті досі була темою мало дослідженою і не досить відомою.

Щодо існування скаутського руху на Поділлі ще у добу УНР широкому загалу відомо, зокрема, з популярної у радянські часи повісті Володимира Беляєва «Стара фортеця». Власне, більшу частину книжки, а також знятого за нею кінофільму, побудовано на протистоянні між «позитивними пролетарськими» підлітками (мабуть, у майбутньому піонерами) і «негативними петлюрівсько-буржуазними» скаутами. Втім, попри усю карикатурність, з якою зобразив скаутів цей полум'яний борець з українським націоналізмом, його книжка таки засвідчила давню історію скаутингу у Кам'янці-Подільському... У Кам'янці-Подільському – так, а у Проскурові? Тогочасних свідчень у музею не було – як, власне, взагалі документів періоду 1917–1920 років, який у історії Проскурова є великою «білою плямою», лише подекуди позначеною поодинокими фактами, прізвищами, свідченнями.

І, мабуть, не простим збігом стало те, що завдяки друзям музею вдалося познайомитися з аспіранткою Хмельницького Національного університету Юлією Кокоячук, яка нині займається поширенням у Хмельницькому традиції Пласту, – українського скаутингу, – і є станичною пластової станиці Хмельницький. Ще одним цікавим збігом стало те, що відкриття майбутньої виставки, ще не маючи матеріалу і покладаючись на наступну пошукову роботу, музейний колектив призначив на 10 квітня. Тобто майже день у день на той момент, коли 100 років тому перші члени Пласту вперше принесли присягу бути вірними Богу і Україні. Саме завдяки станичній Юлії міський музей представив хмельничанам велику цікаву виставку, присвячену історії пластування. Її основу склала пересувна експозиція «Пласт – український скаутинг», а предметну частину виставки хмельницькі пластуни презентували самі, або й виготовили власноруч.

Виставка є одним із перших виходів молодіжної організації до широкої громадськості міста. Перші відомі спроби створити осередок цієї молодіжної організації у Хмельниць-

100-РІЧЧЯ ПЛАСТУ

Фото пластунів м.Стрия. 15.XII.1929 р.

кому стосуються 1991–2000 років – про це у брошурі «В дорогу по Поділлі», яку серед іншої пластової літератури представлено на виставці, згадує Руслан Козубей. Проіснувавши впродовж десятиліття, хмельницька Пластова організація розпалася. Однак сьогоднішні пластуни згадують імена своїх попередників з пошаною, адже вони починали справу у непростий час, і створювали місцевий скаутський досвід практично з нуля, власними силами і бажанням.

Юлія Кокоячук узялася за відродження Пластового руху у Хмельницькому після кількох років забуття. Родом Юлія з Львівщини – а саме на Галичині Пластовий рух розпочався та поширився Україною. Про те, що являє собою нині Пластова станиця Хмельницький, вона разом з друзями-пластунами розповіла учням ліцею №17 та навчально-виховного об'єднання №28 під час відкриття експозиції. «Пласт – організація, яка має свою ідеологію, але свідомо дистанціюється від політики. Натомість, наголос організація робить на здоровому способі життя, різноманітних уміннях, а головне – готовності допомагати іншим. Звичайно, у дорослому віці члени Пласту самостійно обирають свій шлях, у тому числі йдуть у ту ж політику чи духовну сферу – але це зрозуміло, тому що Пласт є своєрідною школою лідерів», – розповідає Юлія.

Назва організації «Пласт» походить від слова «пластун» – козак-розвідник. Так само від англійського scout, «розвідник», походить і назва всесвітньої скаутської організації, яку в 1907 році заснував англійський полковник сер Роберт Бейден-Пауелл заради всебічного розвитку молоді через неформальну освіту з акцентом на практичних діях на природі. Нині всесвітня скаутська організація налічує понад 38 мільйонів членів у 217 країнах і територіях. У Пластовій станиці Хмельницький поки що усього двадцятьеро юнаків та дівчат різного віку, але, завдяки умінню захопити і зацікавити своєю життєвою позицією, вони очікують на поповнення своєї спільноти. Зокрема, бажанням познайомити своїх дітей із Пластом поділився дехто з відвідувачів виставки у міському історичному музеї.

100-річний ювілей національної скаутської організації України відзначено на державному рівні відповідно до постанови Верховної Ради України.

Ігор Западєнко, м.Хмельницького

*4 октября 2016 года Минюст РФ внес Международный Мемориал
в реестр «некоммерческих организаций, выполняющих функцию
иностранного агента». Мы обжалуем это решение в суде.*

Библиотека Международного Мемориала